

VY_32_INOVACE_028

VÝUKOVÝ MATERIÁL zpracovaný v rámci projektu EU peníze školám

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Registrační číslo projektu: CZ. 1.07. /1. 5. 00 / 34. 0696

Šablona: III/2

Název: Lidská práva - prezentace

Vyučovací předmět: Občanská nauka

Ročník: 2.

Autor: Ing. Jiří Franc

Ověřeno ve výuce dne: dd. mm. rrrr

Třída: 2.C

Česká lesnická akademie Trutnov, střední škola a vyšší odborná škola

- **Anotace:** prezentace shrnuje historický vývoj pojetí lidských práv, uvádí některé z nejdůležitějších dokumentů, které představují dějinné milníky této problematiky. Pozornost je věnována i stavu lidských práv před rokem 1989 a lidskoprávním organizacím.

Prezentace obsahuje motivační otázky pro žáky, vyžaduje jejich aktivní zapojení do probíraných témat. Zjištění odpovědí vyžaduje jak práci s vlastní prezentací, tak využívání volně dostupných zdrojů informací.

Prezentace obsahuje ilustrativní obrazové materiály.

Součástí prezentace je seznam použitých informačních pramenů.

- **Autor:** Ing. Jiří Franc
- **Jazyk :** Čeština
- **Očekávaný výstup :** společenskovední vzdělávání
- **Speciální vzdělávací potřeby :** žádné
- **Klíčová slova :** lidská práva, přirozená práva, Magna charta libertatum, Všeobecná deklarace lidských práv
- **Druh učebního materiálu:** prezentace
- **Druh interaktivity:** výklad
- **Cílová skupina:** žák
- **Stupeň a typ vzdělávání:** středoškolské odborné vzdělávání
- **Typická věková skupina:** 15 - 19 let

Lidská práva

- Lidská práva jako **univerzální právní ochrana všech lidí a zákonné omezení každé vládní moci** má v západní civilizaci dlouhou historii.
- Přesto **jejich platnost nelze považovat za samozřejmost**, jak dokládá následující úvodní text z knihy profesorky filozofie [Boženy Komárkové \(1903-1997\)](#) *Původ a význam lidských práv*.

„Věznice ve Vratislavi byla někde na konci města. Oknem bylo slyšet všecken puls jejího života, pokud na to sluchové vjemy stačily. V neděli po kapitulaci Francie (pozn. červen 1940) byla mohutná oslava zatím největšího vítězství. Celý den volání „Sieg heil!“, pronikavé píšťaly a bubny Hitlerjugend, sláva, jásot blízký hysterii.

Chodila jsem celý den celou sedm kroků sem, sedm tam, a s těmi kroky se hroutila všecka dějinná perspektiva, s níž jsme vyrostli a nikdy dosud o ní nepochybovali. Humanita byla poražena. Hesla svoboda, rovnost, bratrství přemožena hákovým křížem. Místo dějinného pokroku k dokonalosti se přede mnou otevírala perspektiva Apokalypsy. Právě tehdy mne naléhavě přepadla otázka, zda lidská práva byla jen dočasným fenoménem liberální epochy, nebo zůstanou trvalým statkem evropské civilizace.

Byla jsem v cele se všemi otázkami sama, ...“

- Bude řeč o právech **fyzických osob, jednotlivců** - KAŽDÉHO Z NÁS!
- Historicky jde o **vývoj vztahu jednotlivce a státní moci**
- Člověk byl původně (starověk, středověk) většinou jen **objektem dění**
= **nemohl ovlivnit co s ním státní moc (vladař) učiní**
- Postupně se stále více stává **subjektem dění** = **samostatně jednajícím, s možností ovlivňovat svůj osud**

- Absolutistická moc vládce **omezována** postupně ve prospěch:
  - **Šlechty**
  - **Lidu jako celku**
  - **Jednotlivců (občanů)**

Vývoj pohledu na lidská práva

- Vývoj lidských práv můžeme nejlépe ilustrovat na některých významných dokumentech.

- **Magna charta libertatum (Anglie 1215)**
  - Tzv. **Velká listina svobod**
  - První **omezení moci panovníka** vůči poddaným **podle zákona**
  - Král **Jan Bezzemek (1166-1216)** byl **donucen k podpisu** **vzbouřením šlechticů** jimž stanovil vysoké peněžní daně
  - Nešlo o šlechetný čin, ale o nutný krok v období občanské války a ohrožení francouzskou invazí
  - **Obsahuje** např. slib o svolávání zástupců šlechty a měst kvůli daním, svobodná volba biskupů a opatů, dodržování zvykového práva, zavedení jednotných měr a vah či povolení vstupu cizím obchodníkům na území Anglie
  - Pro moderní dobu důležité např. **právo na důstojné zacházení, právo na řádný soud**

- **Předchůdci reformačního hnutí** a jejich díla:
  - Dialogus - William Ockham (1287-1347)
  - O pravosti Svatého písma - Jan Viklef (1320-1384)
  - O církvi - [Jan Hus](#) (1371-1415)
- Byli to první **kritici moci katolické církve**, rozporu požadavků Bible a skutečného počínání církevních hodnostářů, hlasatelé chudoby církve, odpůrci odpustků, **zpochybnili autoritu papeže** – hlavou církve je Kristus.
- Měli vliv na široké lidové vrstvy – revoluční myšlenka **odepření poslušnosti** bezbožné církvi.
- Prohlášení **kacíři** (heretiky, bludaři)

Pozn. problematiku zachycuje děj románu [Jméno růže](#)

- **Čtyři artikuly pražské (1420)** – náboženský a politický program husitů obsahoval požadavky na:
  - Svobodné hlásání slova Božího
  - Přijímání pod obojím způsobem
  - Zákaz světského panování kněží
  - Trestání hříchů ve všech stavech
- Na svou dobu šlo o poměrně odvážnou novelizaci některých tehdejších právních principů

- **Reformační hnutí - kritici moci katolické církve - evangelíci:**

- **V svolání zvaném 95 tezí** - Martin Luther (Německo 1517)
- **1521**- propukají v Německu lidová povstání, přecházení na novou víru
- **1530** - **augsburské vyznání víry** – evangelíci (protestanti)
- **1546-7** - válka protestantů s katolíky v Německu
- **1555** - augsburský náboženský mír – katolíci x protestanti

V letech 1522-1549 probíhalo s obdobným průběhem významné reformační hnutí také **ve Švýcarsku** pod vedením **Ulricha Zwingliho** a **Jana Kalvína** (helvétské vyznání víry)

Martin Luther

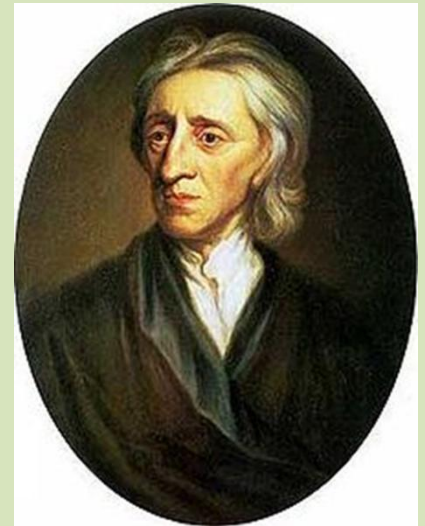

Ulrich Zwingli

Jan Kalvín

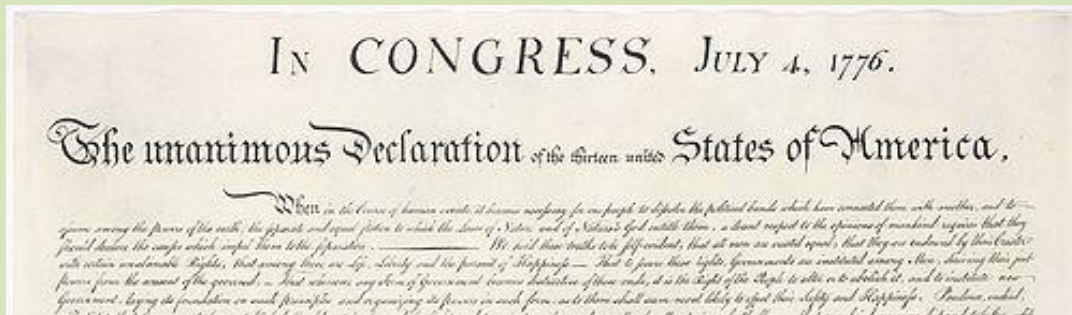
- Požadavky na svobodu náboženského vyznání se později vyvinuly v **právo na odpor vůči panovníkovi, který se protiví Bohu.**

- **Dvě pojednání o vládě – John Locke (1689 Anglie)**
  - **Tvrdí, že přirozená práva člověka** (p. na život, zdraví a majetek) existovala už před vznikem států. Stát (panovník) je proto **nemá omezovat, ale naopak chránit.**

- **Deklarace nezávislosti USA (1776)**

- 13 amerických kolonií vyhlásilo nezávislost na VB a deklarací ospravedlnilo své konání
- Text **vychází z myšlenek Johna Locka**
- Text můžeme rozdělit **do pěti oddílů**: úvod, preambule, obvinění Jiřího III., nařčení britského lidu a závěr

... Pročž my, představitelé Spojených států amerických, shromáždění na generálním Kongresu, dovolávající se nejvyššího soudce světa o správnosti svých úmyslů, ve jménu a zmocněním poctivého lidu těchto kolonií slavnostně dáváme na vědomí a prohlašujeme: že tyto spojené kolonie jsou a po právu mají i napříště tvořit SVOBODNÉ A NEZÁVISLÉ STÁTY; že jsou zproštěny jakéhokoliv poddanství vůči britské koruně a že veškeré politické spojení mezi nimi a státem Velkou Británií je a má být naprosto zrušeno; a že jakožto svobodné a nezávislé státy mají plnou moc vyhlášovat válku, uzavírat mír, vstupovat ve spojenectví, navazovat obchodní styky a vykonávat všechny jednání a všechny záležitosti, jak nezávislé státy po právu činí

...

To podstatné včetně podpisů bylo napsáno na jediném listu!

„Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Ing. Jiří Franc“

- **Deklarace práv člověka a občana (Francie 1789)**
  - 17 bodů deklarace **trvale ovlivnilo** evropské nahlížení na lidská práva
  - **Inspirována** americkou Deklarací nezávislosti
  - **Poprvé** prohlašuje zásady, které dnes považujeme za **zcela samozřejmé**:
    - Lidé se rodí svobodní a jsou si rovni
    - Svoboda je možnost činit vše, co neškodí druhému
    - Presumpce nevinny
    - Svoboda vyznání
    - Svoboda projevu, tisku
    - Každý může být potrestán jen na základě zákona
    - Vlastnictví je nedotknutelné

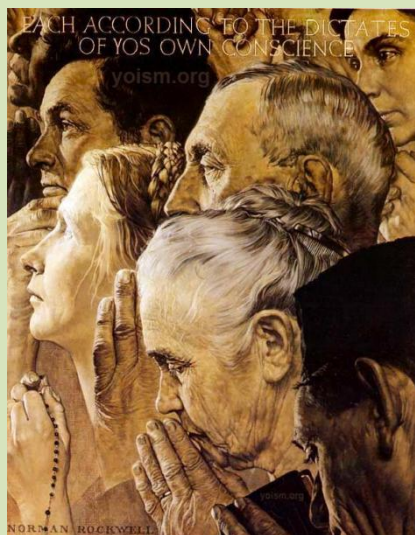

„Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Ing. Jiří Franc“

- **Bill of Rights - Listina práv (USA 1791)** – je to **10 dodatků k americké ústavě** týkající se:
  - Svobody vyznání, projevu, tisku, shromažďování a petic (**1. dodatek**)
  - Práva občanů vlastnit zbraně (**2.dodatek**)
  - Zákazu využít soukr. domy pro ubytování vojáků v době míru bez souhlasu majitele
  - Ochrany před zatýkáním a zabavováním majetku bez soudního příkazu ...
  - Řádného soudního procesu, odmítnutí vypovídat proti sobě ...
  - Práva na rychlý veřejný proces před porotou
  - Práva obžalovaného na právní pomoc
  - Práva na konfrontaci se svědky obžaloby
  - Projednání pohledávek nad 20 \$ před porotou

- **„Čtyři svobody“ (USA 1941)**
- Ve 20. století vyvstala potřeba **dosažená lidská práva skutečně účinně chránit.**
- Během II. světové války v roce **1941** vyhlásil president USA Franklin Delano Roosevelt **„Čtyři svobody (Four Freedoms)“** pro dosažení bezpečnosti celého světa:
  - **Svobodu slova**
  - **Svobodu vyznání**
  - **Svobodu od nedostatku**
  - **Svobodu od strachu**

Známý americký malíř a ilustrátor Norman Rockwell inspirován prezidentským projevem vytvořil v roce 1943 soubor olejomaleb *Čtyři svobody*.

Význam jednotlivých kreseb je zřejmý.

- **Od roku 1945** vešlo v platnost **cca 20 důležitých dohod o lidských právech**
- **Pouze některé z nich jsou pro signatářské země právně závazné**

MAPA LIDSKOPRÁVNÍCH ÚMLUV VE SVĚTĚ

tool by ammap.com

Mapa zobrazuje stav ratifikace* vybraných mezinárodních úmluv o lidských právech. (zdroj: OSN)

„Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Ing. Jiří Franc“

- **Všeobecná deklarace lidských práv (OSN 1948)**
  - Tento dokument obsahuje **nejznámější katalog lidských práv**
  - Vedle tehdy již obvykle uváděných práv **se v ní objevila další:**
    - Právo na práci
    - Právo na spravedlivou odměnu a odpočinek
    - Právo na minimální životní úroveň
    - Právo na podporu v nezaměstnanosti
    - Právo a podporu ve stáří
-
- Hospodářská a sociální práva

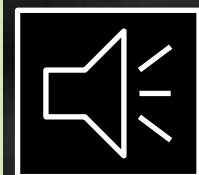
- **Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (OSN 1966)**
- Navazují na Všeobecnou deklaraci lidských práv a specifikují jednotlivá práva do právně **závazného dokumentu**.
- Umožňují i **jednotlivcům, aby se v prostředí mezinárodního práva domáhali svých práv!**
- Tehdejší **ČSFR ratifikovala až v roce 1991**.

Ochrana lidských práv v Československu před rokem 1989

- V době komunistického režimu byla u nás **některá lidská práva porušována.**
- Po **hrůzných politických procesech 50. let** pak **šedesátá léta přinesla přechodné zlepšení**, ale při **tzv. normalizaci** po roce 1968 bylo v této oblasti **opět patrně zhoršení** i když **útlak měl již mírnější a spíše skrytou podobu.**
- **V této době se důsledného dodržování lidských práv dožadovali disidentská uskupení:**
  - Charta 77
  - Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS)
  - Hnutí za občanskou svobodu

Potlačení kritiky demonstroval komunistický režim např. **procesem se skupinou Milady Horákové** – její poprava v roce 1950 byla jasným signálem, kdo drží moc – *viz zvukový záznam procesu.*

„Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Ing. Jiří Franc“

Orgány a organizace sledující dodržování lidských práv

- **Komise pro lidská práva (OSN-Ženeva)**
  - V současnosti je to **nepružný orgán téměř bez pravomocí**, který vrhá pochybnosti na celou OSN (např. selhání v případě Rwandy)
- **Evropský soud pro lidská práva (EU-Štrasburk)**
  - **Stížnost může k tomuto soudu podat buď stát nebo jednotlivci**
  - V češtině jsou k dispozici informace pro osoby, které se na něj chtějí obrátit se stížností – [třeba zde](#)
  - **Soud stížnost přijme a řeší jen pokud byly vyčerpány všechny opravné prostředky uvnitř státu**, z kterého stěžovatel pochází
  - **Rozsudky jsou pro ČR právně závazné**. Soud může konstatovat, že došlo k porušení úmluvy a zároveň může stěžovateli **přiznat udělení spravedlivého zadostiučinění** (finanční náhrada vzniklé újmy)
  - V takovém případě je **vláda ČR povinna spravedlivé zadostiučinění zaplatit**

Architektonicky zajímavé sídlo Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku.

„Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Ing. Jiří Franc“

- **Amnesty International (nevládní organizace – Londýn)**
- Založena **1961**
- Cca **3 000 000 aktivistů ze 150 zemí**

- **Mezi cíle Amnesty International patří zejména:**
  - propuštění vězňů svědomí a spravedlivé soudy pro všechny
  - zrušení trestu smrti a zastavení mučení
  - ochrana civilistů v ozbrojených konfliktech
  - odstranění diskriminace a boj proti chudobě
  - zajištění práv uprchlíků a migrantů

- Belgická pobočka Amnesty International provedla takovou malou rošťárnu na obyvatele Belgie.
  - [Zajímavé video WAKE UP HUMANS!](#)

- **Human Rights Watch (nevládní organizace – New York)**
- Založena **1978**, má **cca 230 placených zaměstnanců**.
- **Vydává výzkumné zprávy o porušování lidských práv**, která jsou zakotveny v mezinárodně přijatých lidskoprávních úmluvách.
- **Tímto k porušování lidských práv přitahuje mezinárodní pozornost a snaží se tlačit na vlády a mezinárodní organizace**, aby zjednaly nápravu.

H U M A N
R I G H T S
W A T C H

Otázky

1. Proč je 10. prosinec připomínán jako Světový den lidských práv?
2. Co jsou to signatářské země?
3. Kdo je to disident, co označujeme jako disent?
4. Jak se nazývá první doložená listina zachycující omezení moci panovníka?
5. Uveďte dvě nejvýznamnější nevládní organizace zabývající se lidskoprávní problematikou?

V prezentaci jsem využil následujících zdrojů:

- DAVID, R., *Politologie*. 5. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2005
- KOMÁRKOVÁ, B., *Původ a význam lidských práv*. 1. vyd. Praha: SPN, 1990
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Magna_charta_libertatum
- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10169539755-72-jmen-ceske-historie/208572232200011/>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/John_Wycliffe
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ockham>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cty%C5%99i_artikuly_pra%C5%BESk%C3%A9
- http://cs.wikipedia.org/wiki/John_Locke
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Reformace>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Deklarace_nez%C3%A1vislosti_Spojen%C3%BDch_st%C3%A1t%C5%AF_americk%C3%BDch
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Deklarace_pr%C3%A1v_%C4%8Dlov%C4%9Bka_a_ob%C4%8Dana
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Martin_Luther
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Kalv%C3%ADn
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Ulrich_Zwingli
- <http://www.fronta.cz/kalendar/roosevelt-ctyri-svobody>
- <http://supertradmum-etheldredasplace.blogspot.cz/2012/07/freedom-of-speech-and-communication.html>
- <http://datingjesus.wordpress.com/tag/freedom-of-religion/>
- <http://vpafourfreedoms.wordpress.com/2011/02/03/freedom-4/>
- <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>
- <http://www.amnesty.cz/>
- <http://www.hrw.org/>
- <http://www.lidskaprava.cz/student/uvod-do-lidskych-prav/interaktivni-mapy>
- <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1057>
- <http://www.rozhlas.cz/leonardo/historie/zprava/587592>